

אם אפשר להניח בסוף הגמרא

קז. – קיט.

אלא מאי לא היה אלא שתי מחנות לקליטה.

א. לא מבואר בגמרא טעמא דמילתא, ואם מחנה הלויים קולט את הרוצח, מאי טעמא בשילה לא קלט.

ועיינן בכנסת ראשונים שהביא בשם רבינו חננאל שכתב וז"ל שלא היתה קולטת בשילה כדרך שהיתה קולטת במדבר שכבר נתקדשו ערי מקלט עכ"ל, ומשמע שכל מה שמחנה הלויים קולט במדבר אין זה משום שמחנה הלויים קולט מצד עצמו, אלא שהתחדש שבזמן שאין ערי מקלט מחנה הלויים יהיה תחליף לערי מקלט, מיהו כשבאו לשילה והיה ערי מקלט ממילא שילה לא קולטת.¹

ולכאורה לפי"ז אין זה דוקא בשילה, וה"ה שבנוב גבעון לא היה קליטה למחנה הלויים כיון שיש ערי מקלט, ועיינן בספר קדשי שעה (פ"ו) שכתב שאה"נ אף בנוב וגבעון לא היה קליטה, ומשום שלא עדיפי מנוב שלא היה שם קליטה, ודוחק בלשון הברייתא שנראה דוקא שדוקא בשילה לא היה קליטה ולא בנוב וגבעון.

ב. מיהו עיינן במשך חכמה (שמות כא ג) שכתב וז"ל נראה קצת טעם דאבדה בשילה מחנה לוייה חשיבותה, משום דכתיב בשופטים (יח, לא): "וישימו להם פסל מיכה (אשר עשה) כל ימי היות בית האלקים בשלה". ושם במיכה כתיב (שם יז, יג): "ויאמר מיכה עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן", הרי דהמכשול היה דהואיל והיה לוי ממשרתי בית המקדש, לכן בטלה אז קדושת מחנה לוייה ונתחללה כבודה ומעלתה גם כן, ולכן לא היתה קליטה לרוצח עכ"ל, ולפי"ז בנוב וגבעון שפיר היה קליטה, ופשוט.

מיהו יל"ע בהא דלכאורה אף שבנוב וגבעון היה מחנה לוייה מיהו בפועל לא דרו שם הלויים [שהרי היה הדבר בתוך חלקו של בנימין] ומאי טעמא יהיה קליטה שם, ועיינן.

ונפק"מ האם נימא שבהר הבית יהיה קליטה משום שהוי מחנה שכניה או דכיון שלא דרו שם הלויים לא יהיה שם קליטה, ועיינן אילת השחר בסוגיין.

ג. ובגוף דברי המשך חכמה שעיקר הטעם שלא קלטה מחנה לוייה בשילה משום שהיה שם לוי שהיה עובד את הע"ז, יש לציין שבגמרא ב"ב קאמרינן (לחד גיסא) שאין הכונה שהוא היה משבט לוי, אלא שהיה שם אדם שנקרא לוי, מיהו מ"מ היה משבט יהודה, ולפי"ז אלו כל דברי המשך חכמה שבגלל שהיה שם לוי שעבד ע"ז, לכן בטל מחנה הלוייה.

וחכמים אומרים לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד.

א. עיינן במקדש דוד (סי' כ סק"א) שתמה שלפי"ז זב וזה ויולדת לא היו יכולים להטהר בזמן נוב וגבעון, ונשאר כל הזמן בטומאתם, וצ"ע לומר כן, ועיינן גם בקר"א שתמה כן שכל זבה לא תוכל להטהר בימי נוב וגבעון.

ועיינן במקדש דוד שכתב וז"ל "ואפשר דלהטהר שאני" והיינו שאעפ"י שלא הקריבו בנוב חטאות, מיהו חטאות שבאים להכשיר את האדם לאכל בקדשים הקריבו ואפילו בנוב וגבעון.

ועיינן בצפנת פענח (סוטה ד א) שכתב שאף למ"ד שאין מנחה בבמה מיהו מנחת סוטה דאתיא לברר עון איכא אף בבמה, ולכאורה היינו כעין דברי המקדש דוד.

מיהו צ"ע ביאור הדברים וכיון שלא ניתן תורת הקרבת חטאות ליחיד בנוב וגבעון מה לי האם המחייב של הקרבן הוי החטא או להכשיר בקדשים, ואטו משום שהוי "להטהר" הוי סוג אחר של חטאת דנימא שהך חטאת אפשר להקריב בבמה.

ב. ומשמע שעיקר הטעם שלא קרבו חטאות בנוב וגבעון אין זה חסרון בקדושת המקום שלא התקדש לענין חטאות וכדו' אלא עיקר החסרון ניתן לגברא אפשרות להקריב שם, ומשום הכי מצינן לחלק שקרבנות שבאו להכשיר או להטהר ממילא ניתן לגברא אפשרות להקריב גם שם.

ויסוד הדברים מוכרח מהא שיש חילוק בין יחיד לציבור, ואם יסוד ההגבלה במקום שאינו קדוש לענין חטאת ואינו מקום הקרבה של חטאת, א"כ מה לי יחיד מה לי ציבור ועל כרחנו שהוי דין והגבלה במביא ובגברא, ולהכי מצינן למימר שיש חילוק בין יחיד לציבור [וע"ע לקמן משנ"ת בהא בס"ד].

¹ [ולפי"ז הך דינא שכל ערי הלויים קולטים אינו משום שיש הלכה שמקום הלויים קולט, אלא שהתורה קבעה שאותם מ"ב ערים של הלויים יקלטו מיהו מה שלא קבעה התורה להדיא אף שהוי מערי הלויים לא קולט, מיהו מצינן לדון דעיקר הדין קליטה הוי דוקא בערי הלויים, ובמשכן שילה אעפ"י שהיה לזה שם מחנה לוייה מיהו לא היה מקום ששייך ללויים, והיה המקום שייך לשבט יוסף או בנימין (כמבואר בע"ב) ומשום הכי לא נתחדש בהא דין קליטה, ועיינן].

וחכמים אומרים לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד.

א. לעיל הובא קו' האחרונים דא"כ בנוב וגבעון אשה לא היתה יכולה להטהר לעולם מטומאת זיבתה או מטומאת יולדת, שהרי לא יכולה להקריב חטאות בבמה.

ועיין בקר"א שתי' שכל הדין שישירות תקריבו חובות לא תקריבו היינו דוקא באיש ולא באשה, ואשה יכולה להקריב גם חובות [ועיי"ש מקור הדברים].

ועכ"פ אף מדבריו מבואר שהמיעוט של ישירות תקריבו ולא חובות אינו הגבלה במקום שאינו קדוש לענין חטאות דא"כ מה לי איש ומה לי אשה, וע"כ שכל ההגבלה בדין הקרבה של הגברא, ומשום הכי מצינן למימר שיש בהא חילוק בין איש לאשה, ופשוט.

ב. והעולם מעיר מאי טעמא לא תני לה במתני' בסוטה בכלל הדברים שחלוק איש מאשה, ועיין.

ק"ז:

אמר שמואל מחלוקת בחטאת ואשם אבל עולות ושלמים דברי הכל ישירות נינהו.

א. לא מבואר בגמא טעם החילוק בין חטאת ואשם לעולות ושלמים, והרי הנזיר חייב להביא את כולם אותו דבר, ומאי טעמא עולות ושלמים נקראים ישירות וחטאת ושלמים לא נקראים ישירות.

ומצינן למימר שהדין לא תלוי "בישירות וחובות" ועיקר הדין שאפשר להקריב שם עולה ושלמים ואי אפשר להקריב שם חטאות, ורק שהתורה כתבה לנו הך מילתא בלשון ישירות וחובות, מיהו אין עיקר הדבר תלוי בישירות וחובות אלא בחטאת ועולה, ומשום הכי נזיר יכול להביא עולה ולא יכול להביא חטאת ואעפ"י ששניהם חייבים שוה.

ב. מיהו פשטות הדברים לא כן, ועיקר הדין תלוי בישירות וחובות וצ"ע דא"כ מה החילוק בין עולה ושלמים לחטאת ואשם, והרי הנזיר חייב בכלם בשוה, ועיין.

מחלוקת בחטאת ואשם אבל עולות ושלמים דברי הכל ישירות נינהו.

א. צ"ע דאם המחלוקת בחטאת ואשם מאי טעמא דרבנן דסבירא להו דחשיב ישירות, והרי לכאורה הוי חיוב גמור, ועיין ברש"י שכתב (בד"ה מנחות ונזירות) וז"ל דאע"ג דבמלאות נזרו הוי חובה עליו, מיהו ע"י נדר באו עליו עכ"ל, וצ"ע דלכאורה הנדר רק החיל את הנזירות, ואחרי שהוא נזיר החובה שלו להביא חטאת לא שייכת כלל לנדרו, והוי חיוב גמור ככל החיובים, וצ"ע דא"כ מאי טעמא חשיב ישירות.

ומשמע לכאורה מהכא כיסוד בתראי שהחיוב קרבנות של נזיר הוי חלק מחיובי הנזירות שלו, וכשאדם מקבל על עצמו נזירות מונח בהא קבלה להביא קרבנותיו, [ויסוד הנ"ל מוכח בכמה דוכתי במסכת נזיר ואכמ"ל].

ב. ואכתי צ"ע דמה לי שחל הדבר ע"י הנדר, מיהו השתא הוי חיוב גמור וככל החטאות שבעולם, ומאי טעמא יהיה אפשר להקריב את זה בבמה.

ומבואר לכאורה שעיקר הדין אינו שאי אפשר להקריב חטאות בבמה, אלא שיש הלכה בגברא שיכול להקריב רק מה שישר בעיניו ולא חובות, ולהכי אף הכא כיון שהחיוב חל ע"י הגברא ממילא נחשב ישירות ואפשר להקריב את זה, ופשוט.

אין מנחה בכמה.

א. עיין בחזו"א (קמא מא טו) שכתב שאף למ"ד שאין מנחה בכמה מיהו מנחת נסכים קרב בכמה, וכ"כ הקר"א והאור שמח (ק"פ פ"א ה"ג).

ועיי"ש באור שמח שהוכיח כן מהא דמנוח הקריב מנחה ואע"ג דהוי במה, וע"כ דמנחת נסכים שאני ומנוח הקריב מנחת נסכים.

ב. ומבואר [ופשוט] שאף המיעוט של מנחה אין ענינו מיעוט בגוף הקרבן, וכל המיעוט בגברא שלא יביא מנחה, להכי יש חילוק בסיבת הבאת המנחה, ואם הסיבה שמביא מנחה משום שהזבח מחייב את זה ממילא יכול להביא את זה בכמה.

ק"ח.

כי כתיב איש להכשיר את הזר וכו' מהו דתימא ליבעי קידוש בכורות כמעיקרא.

א. משמע לכאורה שאף אחרי שהתקדשו הכהנים והלוים לא פקע "קדושה כל שהיא" מהבכורות ולהכי היה ס"ד שלא בעינן כהונה ובעינן בכורות, ועיין [מיהו מצינן למימר דהיא גופא שמעינן מהך קרא שאין שום קדושה לבכורות].

וידועים דברי האר"י הקדוש (וכ"כ האור החיים) שלעתיד לבוא יעבדו הבכורות, ובפשוטו הוא תמוה שהרי במתן תורה פקע הקדושה מהבכורות, מיהו למבואר בסוגיין אף אחרי מתן תורה יש קדושה כל שהיא לבכורות, ורק שהתחדש שהעבודה ניתנה לכהנים, מיהו לעתיד לבוא תחזור העבודה אף לבכורות.

ב. ומשמעות הלשון דבעינן קרא להכשיר את הזר, ומשמע שבגונא שצריך בכורות זר שעבד פסול, ולא רק שיש לבכור דין קדימה לעבוד מפני חשיבותו, וידוע שהט"ז (בספרו על התורה פני דוד) נקט שאף כשהעבודה היתה בבכורות זר שעבד אין עבודתו פסולה, והכא משמע לא כן, ועיין.

מהו דתימא ליבעי קידוש בכורות כמעיקרא.

א. עיין בתפארת ישראל (זבחים פי"ד אות לד) שכתב כדבר פשוט שמש"כ במתני' שקודם שניתנה תורה היה העבודה בבכורות היינו בבמת ציבור, מיהו בבמת יחיד כל אחד ואחד מקריב לעצמו, וכדמוכח מהאבות שהקריבו בבמה ולא היו בכורות [כאברהם שלח גיסא בגמרא סנהדרין סח: נחור היה יותר גדול, ויצחק שישמעאל היה יותר גדול – דלדין בכורות הכא אזלינן בתר הבכורות מהאב ולא מהאם וכמבואר בפוסקים לענין תענית בכורות דאזלינן בתר בכור מהאב ולא בתר בכור מהאם].

וכשיטתו נקט הקר"א כדבר פשוט שאף קודם מתן תורה כל הדין בכור היה רק לבמת ציבור ולא לבמת יחיד.

ב. ועיין בחזו"א (סי' מא) שתמה על כך מהסוגיא הכא שאיירי לענין במת יחיד [שהרי בבמת ציבור בעינן כהונה] ואפ"ה אמרינן דס"ד דבעי בכורות כמעיקרא, ומשמע שאף במת יחיד בעיא כהונה [ולתרין את מה שהאבות הקריבו, כתבו בתראי שעיקר המושג של בכורות קודם מתן תורה הוי נושא של חשיבות, ולהכי גדולי האומה נחשבים בכורות אף כשאינם בכורות ממש], וצ"ע, ועיין מנחת אברהם.

דאמר רבי יוחנן משום רבי בנאה ערל מקבל הזאה.

עיין בשפ"א שכתב שרבנן פליגי עלה וסבירא להו דלא בעינן להא קרא, דמאי טעמא ערל לא יקבל הזאה, ועיין בתוס' ביבמות (עא:): שתמהו בהא, מאי טעמא בעינן קרא שערל מקבל הזאה, ועיי"ש מש"כ.

אבל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה.

א. האחרונים הסתפקו בגדר הך דינא שבשילה נאכלים קדשים קלים בכל הרואה, האם התחדש שבכל מקום שרואה חשיב מחנה ישראל, או דלמא שלא התחדש שבכל מקום שרואה חשיב מחנה ישראל, ועיקר החידוש שאפשר לאכול בכל מקום שרואים ואף כשאינו מחנה ישראל, ועיין בחידושי הגרי"ז על התורה שהסתפק בהא.

ונפק"מ לענין שילוח טמאים מן המחנה דיל"ע האם בשילה הדין שילוח היה מכל מחנה ישראל [וככל דוכתא] או דלמא שהדין שילוח טמאים הוי מכל הרואה, דאי נימא שהתחדש שמחנה ישראל הוי עד מקום שרואים, א"כ אף שילוח טמאים יהיה בכל מקום שרואה, מיהו אי נימא דהוי דין אכילה בעלמא א"כ לענין שילוח לא יהא הך דינא, ועיין בקר"א שכתב שבשילה משלחים טמאים מכל הרואה, מיהו הגרי"ז נקט שאף שקדשים קלים נאכלים בכל הרואה מיהו דין שילוח טמאים הוי רק במחנה ישראל וכשאר דוכתי.

ויש לציין שברבינו חננאל בפירקין נראה להדיא שבשילה משלחים טמאים מכל הרואה וכדברי הקר"א, ומשמע שהגדרת כל הרואה הוי שזה חשיב מחנה ישראל.

ב. ויש לרדן תו [מיהו אינו מוכרח] האם יהא בהא מחשבת חוץ למקומו, שאי נימא שהוי מחנה ישראל, א"כ פשיטא שיהיה בזה מחשבת חוץ למקומו וככל דוכתא, מיהו אי נימא שהוי דין בעלמא שאפשר לאכול בכל מקום שרואים שמא לא נפסל במחשבת חוץ למקומו, שהרי אין זה חוץ למקומו אלא שיש דין בעלמא היכן לאכול את זה, ודו"ק.

רואה שאמרו וכו' ולא שיש דבר המפסיק.

יל"ע האם כונת הגמרא שיש הלכה שיראה את המקום, והוי תנאי באכילה שיראה את המקום, ולהכי כשיש דבר המפסיק לא מהני, או דלמא שאין הלכה שיראה את המקום, ורק שיש הלכה שלא יהיה הפסק ועיקר מאי שלא מהני כשיש הפסק אינו משום שלא רואה אלא משום שיש הפסק.

[ולא ידענא מה חשיב דבר המפסיק והאם הכונה מפסיק מבחינה אוירית או מבחינה קרקעית, ונפק"מ כשיש מקום שמפסיק ואחרי זה אי אפשר לאכול קק"ל, מיהו אחרי זה יש מקום גבוה האם אפשר לאכול באותו מקום גבוה או לא, ולכאורה תליא בהא, ודו"ק].

עומד ורואה יושב ואינו רואה.

א. משמעות הגמרא נראה שהדין אכילה כל אדם לפי ענינו, ולהכי מספקא לן האם סגי בכך שרואה כשהוא עומד או שבעינן שאף כשישב יראה, ולכאורה מוכח מהכא שגדר הדין של כל הרואה אינו שהא חשיב מחנה ישראל, דא"כ לא מסתבר שכל אדם ואדם יקבע אצלו מחנה ישראל במקום אחר, ולא מסתבר שאותו מקום יהיה מחנה ישראל רק אם עומדים שם, וע"כ שהוי תנאי שיראה את המקום, ובהא מספקינן מה נחשב שרואה את המקום, ועיין בגרמ"ד שהסתפק בהא האם מחנה ישראל נקבע לפי כל אחד ואחד או לא.

ויל"ע האם לפי"ז נימא סומא שלא יכול לראות לא יוכל לאכול, והדברים מחודשים.

ב. ובפשוטו פשיטא לגמרא שאם הוא עומד הוא יכול לאכול וכל ספק השי"ס היינו האם אף כשהוא יושב יכול לאכול או לא.

מיהו עיין בשפ"א שכתב דמספקא לגמרא דשמא אם כשיושב לא רואה, ממילא גם כשהוא עומד אינו יכול לאכול [ועי"ש שכתב ג' צדדים בספק השי"ס] ולפי"ז מצינן למימר שאה"נ הוי דין מחנה ישראל ולא רק תנאי של יכול לראות, מיהו מספקא לגמרא מאיזה מקום נקרא מחנה ישראל והאם רק מקום שרואים את זה בין עומד ובין יושב, או שסגי בכך שאם עומדים במקום הזה רואים את שילה וממילא חשיב מחנה ישראל ואפשר לאכול גם כשכולם רואים, ודו"ק.

ג. ומטו בי מדרשא להעיר שבגמרא נראה שיש מעלה במשכן שילה שיכולים לאכול את זה בכל הרואה, ולכאורה מה המעלה בזה והרי מאידך גיסא סומא וכן מי שראיתו חלשה ולא רואה למרחק לא יכול לאכול כלל, ויכול לאכול רק ממש צמוד למקום המקדש, וע"כ שפשיטא שאף סומא ומי שראיתו חלשה יכול לאכול, ועיין.

בשלושה מקומות שרתה שכניה על ישראל בשילה נוב ובגעון ובית עולמים.

צ"ע מאי טעמא לא תני במתני' נמי גלגל, והרי לכאורה גם שם היה השראת השכניה, ובפשוטו משמע מהכא שבגלגל לא שרתה שכניה והיה שם רק במה בעלמא.

מיהו בכמה דוכתי נראה שאף בגלגל שרתה שכניה, ולפי"ז הא דלא תני לה משום שבאותם שנים עדיין לא גמרו לחלק את הארץ וממילא לא היה מקום מיוחד לבנימין, ואה"נ שרתה שם שכניה.

איבעית אימא סברא מדשבע כיבשו שבע חילקו.

לא מבואר הסברא בהא, ומהיכתי תיתי שהזמן של הכיבוש והזמן של החלוקה יהא אותו דבר, ומאי סברא איכא בהא, ועיין בחזו"א (או"ח סוסי' לקט) שכתב כגון זה צריך רב מה ענין חלוקה לכיבוש.²

ועיין באילת השחר שכתב וז"ל וצ"ל לומר דדרך אנשי מלחמה דשני הצדדים עושים בכל כחס להכניע את אויבם בכל מיני כלי זין אבל הא כלל ישראל הלכו ואמרו עלינו לשבח ואז ניצחו בלי שום התנגדות נמצא דמה שארך כ"כ הרבה זמן משום זמן ההליכה של כל השטח של ארץ ישראל א"כ גם לילך למדוד לחלק את הארץ ג"כ ארך בערך כ"כ זמן.

ועיין בספר בית ישי (סי' ב אות ד לגר"ש פישר) שכתב שעיקר הטעם שכבשו ז' שנים אינו משום שאחרי ז' שנים גמרו לכבוש את כל ארץ ישראל, ומפורש בכתובים שאף אחרי הז' שנים היו מקומות שלא גמרו לכבוש, אלא שהתורה אמרה שצריך פרק זמן חשוב לכיבוש כדי שיקרא שעם ישראל קיים את הדין לכבוש, ואחרי זה עוד פרק זמן שעם ישראל יתעסק בחלוקה כדי שיקרא שעם ישראל חילקו את הארץ, ואין זה רק היכי תימצוי שיתחלק הארץ שהרי היו יכולים לחלק את הארץ תוך"כ כיבוש, אלא שהיה הלכה שעם ישראל יתעסקו בכיבוש ויתעסקו בחלוקה, וע"כ קאמר השי"ס שסברא ניהו שכמו שלענין כיבוש הצריכה תורה ז' שנים שיקרא שעם ישראל התעסקו בכיבוש הכי נמי לענין חלוקה צריך ז' שנים כדי שיקרא שעם ישראל התעסקו בחלוקה, ועיין.

ימי אהל מועד שבנוב וגבעון.

² ועיין בספר הרב מבריסק (ח"ב עמוד 144) שכתב וז"ל כהמחשה למרחק העצום בין שכלנו המצומצם לשכל התורה הבלתי נתפס נקט פעם מרן זצ"ל בדוגמא הבאה הגמרא בזבחים אומרת שימי אהל מועד שבגלגל ארבע עשרה שנה היו על השאלה מנלן שהיה המשכן הזה עומד במשך י"ד שנה מביאה הגמרא לימוד על כך ששבע שנים נזקקו ישראל לכיבוש הארץ ואומרת שמדשבע כיבשו שבע חילקו כותב על כך רש"י שם סברא בעלמא היא כלומר ההיקש בין משך זמן הכיבוש למשך הזמן שנצרך לחלוקה עתה יבא נא בעל המח המחווד ביותר ויואיל לקרב אל שכלנו הקט שהסברא הפשוטה אומרת שאם שבע שנים כיבשו על כרחך שבע שנים חילקו.

משמעות הגמרא נראה שבנוב וגבעון היה את המשכן של משה, ולא שהיה שם בית המקדש, ומשום הכי חשיב אהל מועד, ודו"ק.

קיט.

למה חילקו כדי ליתן היתר בין זה לזה.

לא מבואר מאי טעמא בעינן קרא להא, והרי לכאורה כיון שאין שום מקום שקדוש עכשיו ממילא ודאי ששרי להקריב, שהרי עיקר האיסור להקריב בבמה היינו משום שצריך להקריב בבית המקדש וכשליכא הא, ממילא פשיטא שיותר להקריב בבמה.

[ויש להוכיח כן מהא דליכא קרא להתיר להקריב בירושלים אחרי חורבן בית המקדש למ"ד קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא, ואפ"ה קאמר הש"ס דשרי משום שעכשיו אין בית המקדש והוי שעת היתר הבמות, ודוחק לומר דכל ההיתר נלמד מהך קרא דוסגיין דשרי להקריב בין שילה לגוב וגבעון].

ויש שרצו לומר דס"ד שאף שחרבה שילה אכתי נשאר המקום בקדושתו, מיהו הדברים מחודשים, שהרי חורבן שילה אין זה חורבן מציאותי ועיקרו הוי עפ"י נבואה שפסק הקדושה משם [וכמו שהאריך החזו"א] ולכאורה אם פסקה הקדושה משם ממילא פשיטא שאפשר להקריב בכל מקום, ועיין.

שלש בירות הן שילה ונוב וגבעון ובית עולמים.

א. לא מבואר כונת הגמרא, ומה הכונה בירה.

ועיין בשטמ"ק שכתב שהכונה שהיה שם מקדש, מיהו מצינו שנחלקו הראשונים מה היה שם דלחד גיסא היה שם מקדש כמו ירושלים, ולחד גיסא היה שם את המשכן של משה, ועיין ברש"י בפסחים ל"ח ב' ד"ה זאת שפי' שהי' שם מקדש.

מיהו עיין בתו"י (יומא מד. ד"ה שילה) שחלקו על רש"י ונקטו שבנוב וגבעון היה את המשכן של משה.

ב. ועיין אגרות וכתבים לגר"ח ק"ק (ח"ב איגרת ח) שהאריך בענין והסיק שהיה שם עשרה טפחים כותל אבנים ומעל זה היה את הקרשים של המשכן והיריעות וכדו'.

קיט:

הוראת שעה היתה.

א. לא מבואר כיצד סמך מנוח להקריב על כך, וכיצד האמין מנוח שמי שבא לספר לו על שמשון הוא נביא, ודלמא לאו נביא ניהו, וממילא יש בהא איסור של הקרבה בבמה.

ויש להוסיף שמפורש כתוב בגמרא (סנהדרין) שיותר להאמין לנביא לעבור על דברי תורה רק אם מביא אות או מופת, והתם לא נתן להם אות או מופת.

ב. ועיין משך חכמה (הפטרת נשא) שכתב שכיון שהגיע להם ע"י תפילה [וכמפורש שם בפסוקים שויעתר מנוח אל ד'] ממילא ידעו בודאי שהוא נביא ויכלו לסמוך עליו.

ובפשוטו אי מהני ראייה כהאי גונא למימר שהוא נביא, א"כ מצינו לשנויי בפשיטות שידעו שהוא נביא משום "שמראהו כמראה איש האלוקים" כמבואר בפסוק (שופטים יג ו) ולכן האמינו לו.

ויש להוסיף דשמא כל מה שצריך הנביא להביא אות או מופת, היינו כדי שנאמין לו שאינו משקר, מיהו כשאנו יודעים שהוא מלאך אין חשש שהוא משקר, ואפשר להאמין לו בלא אות או מופת, ורק צרך שנדע שהוא באמת מלאך ולא סתם אדם, ולענין הא סגי מה שנראה כמו מלאך כדי שנדע שהוא מלאך ונסמוך עליו.

מיהו יש לדון דבסוף הפרק כתוב שאחרי שהמלאך עלה בלהב האש נראה בפסוק "שאו ידע מנוח כי מלאך ד' הוא" ומשמע שלפני זה לא היו בטוחים שהוא מלאך, וכן נראה שם בפסוק (טז) שלא ידע מנוח כי מלאך ד' הוא, וצ"ע דא"כ כיצד סמכו על כך להקריב בחוק.

ג. ועיין במושב זקנים על התורה (הובא בכנסת הראשונים) שכתב שמנוח הקדיש את הקרבן בתנאי, שאם הנביא אינו נביא אמת ממילא הקרבן כלל לא קדוש ואין איסור להקריב אותו בבמה. [ומבואר שיותר לאדם להקריב קרבנות לשם ד' בזה"ז אם אינו מקדיש את זה, ועיין בהא, מיהו שמא התם היה התנאי שאם אינו נביא א"כ כלל אינו הקרבה לד' אלא שריפה בעלמא].

גן הדסים

ברכפלד

קרית ספר

<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" <small>לע"נ ה"ג שמואל ולאה ח"ינ"ג וי"ד והתורה כשמואל לימ"ד וי"ד</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים"</p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" <small>לע"נ הרה"ח ר' שאר' גורן ע"ה</small></p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" <small>לע"נ הרה"ח ר' יצחק ונחום מנחם כשר וי"ד</small></p>	<p>חבורת הלכה "תורה שלמה זמן" <small>לע"נ הרה"ח ר' שלמה זמן זצ"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" "חזון יקותיאל" <small>לע"נ הרה"ח ר' יצחק ונחום כשר וי"ד</small></p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" <small>לע"נ הרה"ח ר' יצחק ונחום כשר וי"ד</small></p>	<p>חבורת ליב הפץ <small>בית המדרש קהילת קצות החושן</small></p>
---	---	---	---	---	--	--	--

סמיכה דכתיב לפני ד' וסמך.

א. משמע בגמרא שבמה גדולה נחשב לפני ד', וצ"ע טעמא דמילתא.

ובפשוטו מבואר בגמרא שבנוב וגבעון היה שכינה כמו בבית המקדש, ולא שזה היה רק במת ציבור, ומשום הכי חשיב לפני ד'.

והדברים מפורשים בגמרא (ק"ה): דאמרינן שבג' מקומות שרתה שכינה על ישראל בנוב וגבעון ושילה ובית עולמים, ומבואר שבנוב וגבעון היה שכינה, וכה"ל הגמרא (ק"ט). ג' בירות הן נוב וגבעון ובית עולמים, ומסיק הש"ס דאיירי לענין אכילת מעשר שני דבעינן לפני ד', ומבואר שנוב וגבעון חשיבי לפני ד' ומשום ששרתה שם שכינה וכמשנ"ת.

ב. וידוע שהק"ן אורה (קטז): נקט שיש דין עליה לרגל בנוב וגבעון, ומשום שחשיב מקום השראת השכינה וממילא יש בזה דין עליה לרגל, והיינו כמשנ"ת [מיהו העולם עליו מהש"ס מכות י. דמבואר שדוד אמר ששמע שאומרים מתי ימות זקן זה ויבנה בית המקדש ונעלה לרגל].

ג. והנה משמעות הסוגיות שרק בנוב וגבעון ובשילה שרתה שכינה, וכלשון הגמרא בג' מקומות שרתה שכינה על ישראל בנוב וגבעון ובית עולמים, ומשמע שבגלגל לא היה שכינה בישראל, וכה"ל הגמרא דג' בירות הם שילה נוב וגבעון ובית עולמים ולא קתני גלגל, ולפי"ז בגלגל לא שרתה שכינה על ישראל, והוי רק במת ציבור.

וצ"ע דלמבואר שכל מה שבמה גדולה חשיב לפני ד' משום שהיה שם השראת שכינה, א"כ בגלגל שלא היתה השראת השכינה וזה רק היה במת ציבור לא ינהגו כל הדינים המבוארים במתני' שצריכים לפני ד' [כסמיכה תנופה הגשה ועוד] ולהדיא כתב רש"י (במתני' ק"ב): שבגלגל נוהג כל הנך מילי וכבמת ציבור, וצ"ע.

ומשמע שאף בגלגל היה השראת השכינה וממילא היה חיוב לעלות שם לרגל, ולא כמשנ"ת, וצ"ע.

צפון דכתיב לפני ד' וסמך.

משמעות הגמרא נראה שדין צפון הנצרך בקדשי קדשים אינו משום שצפון העזרה קדוש טפי משאר העזרה, דלענין במה לא שייך למימר הא, ולא צריך פסוק למעט לנו שאין צפון בבמה, וע"כ שדין צפון ענינו קביעות מקום לשחיטה, ולהכי הוי ס"ד שאף בבמה יצטרכו צפון.

וידוע שרש"י סתר משנתו בגדר דין צפון האם הוי קביעות מקום או משום שצפון העזרה יותר קדוש, ובמנחות (צ"ט): כתב רש"י שקדושת צפון חמירא, ולעיל (נה: בד"ה וחד) כתב רש"י דמאי קדושתיה דצפון מדרום אלא קביעות מקום בעלמא ניהו, ועיין.

לא שנו אלא בקדשי במה קטנה והקריבום בבמה קטנה אבל בקדשי במה קטנה דקרביניהו בבמה גדולה יש חיצוי וכו' איכא דאמרי וכו'.

א. בפשוטו פליגי ב' הלישנות האם האם הלכה של חיצוי מתייחס לקרבן, ויש קרבן של במה גדולה דבעי חיצוי ויש קרבן של במה קטנה דלא בעי חיצוי, או דלמא שההלכה של חיצוי מתייחס לבמה, ובבמה גדולה יש דין חיצוי ובבמה קטנה אין דין חיצוי, ופשוט.

ב. ובפשוטו מצינן למימר שכל המחלוקת בגמרא הוי דוקא לענין דין חיצוי, מיהו לשאר הדינים לא פליגי בגמרא, מיהו מהא דמדמי לה הש"ס לתרומת חזה ושוק וכן בסוף הסוגיא דמייתי הש"ס עלה הא דר"א "שקלטוה מחיצות לכל דבר" משמע שהמחלוקת בגמרא אינו דוקא לענין חיצוי אלא הוי מחלוקת על כל הדינים שבמתני' [כסמיכה והגשה ותנופה וכהן וכלי שרת וכו'] האם תלויים בסוג הקרבן – האם הוי קדשי במה גדולה או קטנה, או במקום ההקרבה – האם הוי בבמה גדולה או קטנה, וכן נראה ברש"י בד"ה ואין נוהגין בקטנה, ועיין בקר"א.

ג. ועיין בגליון שהביא שרש"י גרס באופן אחר, ולשיטתו בלישנא בתרא דרמי בר חמא אף קדשי במה גדולה בזמן היתר הבמות דינם כבמה קטנה עי"ש.

לדברי האומר יש מנחה בבמה יש עופות בבמה.

א. האחרונים דנו האם עופות בבמה בשחיטה כמו בחולין, או שדינו במליקה כמו קרבנות בפנים, וידוע שהזכר יצחק (ח"א סי' לג) נקט שדינו בשחיטה ולא במליקה, מיהו ברש"י (לעיל סח: בד"ה ונילף) מבואר שדינו במליקה ולא בשחיטה.

והעולם מביא שכדברי הזכר יצחק מבואר ברבינו חננאל (לעיל ק"א). שכתב ששחט בעוף והעלה בחוץ חייב שהרי עשה כדרך במת יחיד בשעת איסור הבמות, ומבואר להדיא שבבמה שוחטים ולא מולקים, וכשיטת הגר"י מפונב"ז.

ב. ובביאור סברת הזכר יצחק רגילים לבאר שאין גדר הדין דקדשים בעו מליקה וחולין בעי שחיטה, אלא שבפנים בעינן מליקה ובחוץ בעינן שחיטה, ולהכי בבמה שחשיב בחוץ דינו בשחיטה ולא במליקה. [ולפי"ז שמה יש לחלק בין במת ציבור לבמת יחיד שבבמת ציבור מולקים משום דחשיב לפנים, מיהו בבמת יחיד שוחטים משום שהוי בחוץ, ושמה לפי"ז לא פליגי כלל רש"י ורבינו חננאל, ועיין].

ויל"ע האם רש"י פליג וס"ל שאף במה דינו כפנים וממילא דינו במליקה, או דס"ל שדין מליקה אינו תלוי בפנים ובחוץ אלא בקדשים ובחולין, ועיין.

ועיין בחזו"א (זבחים סי' יט סקל"ז) שכתב וז"ל ומדמינן לה בגמ' לדין שחטה בדרום ואח"כ העלה על המזבח דרבה סבר ירדו אפי' לר"ש דבכל הפסולין שעלו לא ירדו חסרון מחיצה גרע טפי וס"ד דטעמא דרבה דאין המזבח מקדש דבר שנעשה חוץ למחיצה וה"ה בבמת יחיד שהכניס לבמת ציבור אין במת הציבור קולטתו ורשאי להוציאנו.

ודחי דבאמת אף בחסרון מחיצה יש דין קליטה והא דסבר רבה אם עלה ירדו משום דפסול מחיצה אליס פסולי' ופסול כהאי אין המזבח מקדש אבל הכא בקדשי במה קטנה דאין כאן פסול שפיר י"ל דבמה גדולה קולטתו א"נ אפי' לר"י דאמר בשחטו בדרום אם עלה לא ירד הכא לא קלטתו במה גדולה דלאו מיניה הוא ושפיר י"ל דלא נעקר שמו ממנו עכ"ל.

שחיטת לילה בבמת יחיד.

א. לא מבואר המחלוקת בהא, ומה שורש הנושא [ודוחק לומר דעיקר מחלוקתם כיצד ליישב את הסתירה בין הפסוקים שהביא הש"ס].

ומשמע לכאורה שעיקר הנושא האם חסרון לילה הוי בדין הקרבן או בדיני הבית המקדש וכדו', דאי נימא דהוי בדין הקרבן ס"ל לש"ס שאין חילוק מיהו אם הוי מהלכות המקדש א"כ יש חילוק וכל הך דינא דוקא במקדש מיהו בכמה ליכא להך חסרון.

ב. ויל"ע מאי טעמא איירי דוקא בשחט בלילה ולא בשאר עבודות בלילה, ועיין בגרמ"ד מש"כ בהא.

וחד משני כאן בקדשי במה גדולה כאן בקדשי במה קטנה.

א. העולם מעיר שלשון הכתוב "ויאמר שאול גולו אלי היום אבן גדולה" ולכאורה אם הוי במה גדולה א"כ בעינן אף כבש וקרן ויסוד וריבוע, ולא נראה בקרא שבאבן הגדולה היה את כל הדינים האלו.

עוד יל"ע דלא מצינו שיש במה גדולה חוץ מגלגל ונוב וגבעון, ולא נראה שעם ישראל יכולים להחליט שזה יהיה במה של כל ישראל ויהיה לזה דין במה גדולה [ויש לדון בהא טובא ותליא בגדרי במה גדולה ואכמ"ל].

ב. ובאמת שלשון הגמרא שאירי בקדשי במה גדולה, והיינו שלכו"ע אותו אבן שהעמיד שאול היה במה קטנה, מיהו הקריב עליה קרבנות שהוקדשו לשם במה גדולה, וכן מפורש ברש"י שכתב (בד"ה רב משני) כאן בקדשי במה גדולה שהוקדשו להקרב בכמה גדולה ואע"ג דאקרבניהו בכמה קטנה בעי יום.

[ויש לדון האם תליא במחלוקת בגמרא לעיל מה הדין קדשי במה קטנה שהקריב בכמה גדולה, ויסוד הנושא האם כל הדינים תלויים בקרבן או במקום ההקרבה, ולכאורה להך גיסא שהכל תלוי במקום ההקרבה, א"כ קדשי במה גדולה שהקריב בקטנה ינהג בזה דיני במה קטנה, וממילא לא יצטרכו יום, ולא כהמבואר בסוגיין].

ג. ומבואר [ופשוט] שלכו"ע קרן וכבש ויסוד וריבוע נוהגים דוקא בכמה גדולה ולא בכמה קטנה, ואף שהקרבן הוקדש לשם במה גדולה, ואם מקריבים אותו בכמה קטנה בעינן כל דיני במה גדולה, מיהו כל זה לענין לילה וכדו' מיהו לענין קרן וכבש ויסוד וריבוע ודאי שלא בעינן ומשום שהנך מילי לא שייכי כלל לקרבן אלא למזבח, ולבמה קטנה אין שם מזבח, ופשוט.

וחד משני כאן בקדשי במה גדולה כאן בקדשי במה קטנה.

האחרונים תמהו כיצד הותר לשאול להקריב קדשי במה גדולה בכמה קטנה, והרי להדיא מבואר במתני' שקדשים שהקדישו למשכן צריך להקריב את זה במשכן, ועיי"ש ברש"י שאם הקריב את זה בכמה עבר באיסור של ועשית כאשר נדרת, וכיצד היה שרי לשאול להקריב קדשי במה גדולה בכמה קטנה, ועיין בקר"א וברש"ש ובעולת שלמה שתמהו כן, וצ"ע.

וקמיפלגי אליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר עולה שהקריבו ישראל במדבר אין טעונה הפשט וניתוח.

משמע בגמרא שלהך גיסא שעולה שהקריבו ישראל במדבר טעונה הפשט וניתוח לכו"ע אף בבמת יחיד בעינן הפשט וניתוח, ומשום שהבמה שהיתה בסיני היתה במת יחיד ולא במת ציבור.

ומצינו דפליגי בהא בתראי דהטורי אבן (חגיגה ו: באבני מילואים) נקט שהיתה במת יחיד, ולפי דבריו ניחא מאי טעמא כל המחלוקת דוקא להך מ"ד שעולה שהקריבו ישראל במדבר אין טעונה הפשט וניתוח, דאם עולת סיני היתה טעונה הפשט וניתוח אפילו שהיתה במת יחיד חזינן שאף במת יחיד בעיא הפשט וניתוח.

מיהו המצפה איתן (לעיל סט.) והמקדש דוד (סי' כ אות ד ד"ה ובעצם) נקטו דבמת סיני היתה במת ציבור, וצ"ע לפי"ז מאי טעמא כל המחלוקת דוקא אליבא דרבי יוסי הגלילי שס"ל שעולת סיני לא בעיא הפשט וניתוח, ומאי שייטא דהך פלוגתא להך פלוגתא.